

РУСЕНСКИ УНИВЕРСИТЕТ
Факултет Бизнес и мениджмънт
Катедра Европеистика и международни отношения

СТАНОВИЩЕ

от

доц. д-р Мими Корнажева, хабилитирана по научна специалност
Организация и управление извън сферата на материалното производство
(Външна политика и многостепенно управление в Европейския съюз)
към професионално направление 3.3. *Политически науки*
за дисертационен труд на тема
РОЛЯТА НА РУСИЯ В МЕЖДУНАРОДНИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ В НАЧАЛОТО НА 21 ВЕК
(Г- 8 И БРИКС),
разработен от докторант Татяна Василева Петкова

Дисертационният труд, представен на вниманието на научното жури, се състои от увод, две глави, заключение, библиография и е с обем от 207 страници. В увода се аргументира актуалността на темата и се обосновават обект, предмет, цели и задачи на изследването. Съдържанието на всяка от главите е логически структурирано в тематични раздели и са систематизирани основните изводи. Библиографията включва 241 литературни източника, от които 70 на български и руски език, 171 на английски, испански и португалски език.

Авторката прилага политико-историографски подход, за да изследва вътрешно- и външнополитическата ситуация на Русия в периода между 1991 г. и 2016 г. В първа глава на дисертационния труд, озаглавена *Русия след „студената война“ в опит за разбиране на еднopolярния свят*, авторката изяснява вътрешнополитическата ситуация в Русия под въздействието на глобализационния процес, като се фокусира върху: перестройката като руски феномен; „Епохата Елцин“; „Епохата Путин“; съвременни дилеми за Русия от гледна точка на връзката идентичност-външна политика. Във втора глава, озаглавена *Русия като член на международната общност - ролята на русия в международните организации в началото на ххi век*, се анализира поведението на Русия в избрани международните организации. Тук е изследвано завръщането на Русия на международната сцена и ролята ѝ на проактивен участник най-вече в Г- 8, Г-20, БРИКС, ШОС, ЕАС.

1. Актуалност на изследвания проблем

Актуалността на изследването е извън съмнение. Отношенията на Русия с останалите участници на международната сцена се характеризират с голяма динамика. Това е така, защото днес руските държавници не са безпристрастни наблюдатели на една сложна и бързо променяща се глобална среда, а проактивни катализатори на процеси, в които прозира амбицията за роля в световните дела, сравнима единствено с тази на САЩ. Същевременно този най-съвременен феномен на международните отношения не е достатъчно осветлен в научната литература. Настоящият труд е един необходим опит да се преодоляват дефицитите от знания и оценки за ефективността на днешната руска многостранна дипломация.

2. Цели и методи на изследването

Авторката разглежда изследователската си цел като отговор на следните въпроси: *„След разпадането на СССР през 1991 г. Русия (Руската федерация) търси пътища за възстановяването на своите позиции като регионален лидер, както и като един от световните геополитически центрове и военна суперсила. Как се реализира това възстановяване, кои са инструментите за неговото осъществяване, какви са резултатите от усилията на Русия да се възстанови от кризите в края на миналия век и да заеме отново водещо място в света? Каква роля избират да играят руските политици на сцената на международната политика?“* Намирам, че тези въпроси са релевантни и техните отговори са в състояние да обогатят научното знание относно идентифицирания проблем.

Методът на изследването е историографски. В първа глава авторката търси отговори на изследователските си въпроси чрез диахронен анализ на вторични данни, отразяващи хронологията на промените в Русия от 80-те години на миналия век насам. Във втора глава дисертантката основателно предпочита сравнителния анализ на вторичните емпирични данни, за да открие различните прояви при изпълнението на роля в отделните международни организации. При все че използваните методи са ясни за читателя, тяхното представяне и обосноваване е необходима част от дисертационния труд.

3. Теоретична база на изследването

Авторката приема, че като цяло международните организации (МО) се отнасят към „своеобразните развити и разнообразни механизми“ на международните политически отношения. Увеличаването на активността на международните организации е равно на тяхното увеличено количество, което се явява и един от феномените на съвременното международно развитие в сравнение с отминалите

времена. Докторантката посочва, че разграничава две основни групи МО: (а) Междудържавни (междуправителствени) организации, учредени на основата на международни договори и спогодби между държави или група от държави; (б) Международни неправителствени организации, възникнали като обединяващи физически или юридически лица, осъществяващи дейност с външна насоченост, с външнополитическо, международно значение, но разграничаващо се от официалните институции на отделните държави. От друга страна подчертава, че международните организации имат огромна роля в геополитически контекст – решенията, които вземат, са предписания за действие в глобален, регионален, локален, национален план, съобразявайки се и вземайки предвид проблемите, които лансират като дневен ред обществата чрез международните неправителствени организации.

Намирам, че изследването щеше да спечели, ако докторантката беше го поставила на стабилна теоретична основа. Става дума за необходимото разграничаване поне между трите традиции: на реалистите, на интернационалистите и на универсалистите. Реалистите разбират международната сцена като анархия, нищо не ограничава държавите освен силата, мощта и влиянието на други държави. Интернационалистите виждат света като общност и затова държавите трябва да се съобразяват с правилата на тази общност. Универсалистите вярват, че живеят в един глобален свят с космополитни граждани и гражданско общество, чиито проблеми трябва да се решават чрез глобални политики. Всяка от тези традиции има собствена призма, през която разглежда международните организации. Ако авторката беше стъпила на такава теоретична основа, можеше да достигне до значими изводи и да обясни на тази база политическото поведение на руските политически лидери.

4. Емпирични данни и анализ

Авторката борави с вторични емпирични данни. Данните са актуални и съответстват на изследвания период. Би било добре, ако бяха осигурени и първични данни, например интервюта с представители на международните организации. По този начин може да се установи поне частично до каква степен ролята на Русия е ефективна.

В части от работата са включени твърдения без доказателства или пък без позовавания на други автори, напр. на с. 19 от дисертационния труд се твърди, че „с втората война в Чечения, освен че си спечелва репутацията сред своите сънародници на решителен политик, В. Путин печели одобрението и на западните си партньори“.

Първата част на изследването е посветена на добре известни данни и съответстващите им анализи, но е ценна заради добре балансирания преглед на

отделните исторически етапи в развитието на Русия след края на Студената война. Втората част съдържа иновативен елемент – хронология на опитите на Русия да участва и да влияе върху дневния ред и вземането на решения в избрани международни организации, както и синтез на събрани емпирични данни в таблици, напр. на с. 115. Докторантката установява например, че *„за присъствието си като член на групата на осемте, в рамките на 17 години, Русия внася и активно работи по над 70 предложения, нещо повече, тя е най-активната държава, от гледна точка на предложения и дейности, насочени към пълна международна активност, обхващаща всички държави в света, стремяща се към многостранен и активен диалог по ключови въпроси и теми за човечеството, а не само насочена към цели и задачи, касаещи държавите част от осмортата“*. Подобни данни обаче съдържат потенциал за доста повече от представените в труда аналитични резултати.

5. Изводи

Направените изводи след първа и втора глава и в края на дисертационния труд са релевантни и са подходящ синтез на съответните аналитични части.

6. Приноси

Подкрепям самооценката на докторантката, що се отнася до научните приноси на труда.

Същевременно обаче, бих споделила скептицизма си относно употребата на понятието *„обективна картина“* като цялостна характеристика на труда. Ще се аргументирам по следния начин:

- Още в първия абзац от увода на дисертацията се очертава гледната точка на авторката, а именно, че анализ ще се прави с оглед на националните интереси на Русия : *След разпадането на СССР през 1991 г. Русия (Руската федерация) търси пътища за възстановяването на своите позиции като регионален лидер, както и като един от световните геополитически центрове и военна суперсила. Как се реализира това възстановяване, кои са инструментите за неговото осъществяване, какви са резултатите от усилията на Русия да се възстанови от кризисните явления в края на миналия век и да заеме отново водещо място в света?.* Вж. с.3
- Пак от същата гледна точка авторката възприема и международните организации, те са *важен инструмент за възстановяване и разширяване на външно-политическото влияние на Русия.* Пак там.
- На с. 4 авторката твърди, че ролята на Русия в международните организации е да противодейства на рискове. Т.е. априори се изключва

хипотезата, че Русия може да генерира рискове за международната сигурност.

- Пак на с. 4 авторката посочва, че предмет на анализ са *взетите решения на срещите на тези геополитико-икономически групи, като вниманието се фокусира върху приноса на Русия в тях, разгледан на фона на нейната цялостна външна политика. Посочени са взетите и /или подкрепени от Русия решения, които са съобразени и изразяват същността на руската външна политика.*

Тук обаче ще добавя още нещо – в обществените науки претенцията за обективност не винаги добавя стойност. Днес е широко споделяна тезата, че изследователят не отразява социална реалност, а социално конструира реалността, което означава, че има дълг да я променя към по-добро.

7. Критични бележки

Допуснати са някои фактически грешки, напр. на с.11 четем: „комунистическата идея за *„единство, равенство и братство“*. Това са идеалите на Френската революция от 1789 г.

Трудът се нуждае от редакция и корекция на правописни и пунктуационни грешки, напр. *БРИГС, Истамбул, Казакстан* и др.

В направените изводи липсва критична гледна точка към обекта на изследването.

8. Въпроси:

Защо в подзаглавие са изведени само Г- 8 И БРИКС, след като се изследва ролята на Русия и в други МО?

Защо не е разгледана ролята на Русия в Съвета за сигурност на ООН?

9. Заключение:

Дисертационният труд отговаря на най-важното изискване, а именно – да дава отговори на нови въпроси. В този смисъл несъмнено авторката се е справила успешно. По тази причина **давам положителното си становище на Таня Петкова да бъде присъдена образователна и научна степен *доктор по научна специалност Политология* към професионално направление 3.3. Политически науки.**

19 декември 2016 г.

Доц. д-р М. Корнажева